

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (description research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการกำกับตนเองเพื่อการเลิกยาเสพติด การสนับสนุนของครอบครัวเพื่อเลิกยาเสพติดและความสัมพันธ์ของการสนับสนุนของครอบครัวกับการกำกับตนเองเพื่อการเลิกยาเสพติดของผู้ป่วยยาเสพติด ที่มารับการบำบัดรักษาในแผนกผู้ป่วยใน ที่ศูนย์บำบัดรักษาเสพติดภาคใต้ จำนวน 126 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างตามหลักการของโพลิตและฮังเกอร์ (Polit & Hungler, 1999) โดยกำหนดอำนาจการทดสอบขนาดอิทธิพลระดับปานกลางคือ 0.25 กำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ 0.05 แบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) ตามคุณสมบัติ คือ เป็นผู้ป่วยที่อยู่ระหว่างรับการบำบัดที่ศูนย์บำบัดรักษาเสพติดสงขลาและปัตตานี ในแผนกผู้ป่วยในระยะถอนพิษยาและฟื้นฟูสมรรถภาพ สามารถพูดและสื่อสารภาษาไทยได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล แบบสอบถามการกำกับตนเองเพื่อการเลิกยาเสพติด โดยใช้กรอบแนวคิดการกำกับตนเอง ของแบนดูรา (Bandura, 1977) ร่วมกับการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการติดยาเสพติด (ทิพาวดี, 2545; ธงชัย, 2541; สำนักงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด, 2543, 2547) มีจำนวนข้อคำถาม 39 ข้อ ประกอบด้วย การกำกับตนเองขั้นตอนการสังเกตตนเองจำนวน 16 ข้อ การกำกับตนเองขั้นตอนการตัดสินใจจำนวน 8 ข้อ และการกำกับตนเองขั้นตอนการแสดงปฏิกิริยาต่อตนเองจำนวน 15 ข้อ และแบบสอบถามการสนับสนุนของครอบครัวเพื่อการเลิกยาเสพติด ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดการสนับสนุนทางสังคมของเฮาส์ (House, 1981) มีจำนวนข้อคำถาม 33 ข้อ ประกอบด้วยการสนับสนุนของครอบครัว 4 ด้าน คือ การสนับสนุนด้านอารมณ์ จำนวน 7 ข้อ การสนับสนุนด้านประเมินคุณค่า จำนวน 9 ข้อ การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารจำนวน 8 ข้อ และการสนับสนุนด้านทรัพยากรณ์ จำนวน 9 ข้อ ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้านความตรงของเนื้อหา จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน หาความเที่ยงของเครื่องมือโดยทดลองใช้กับผู้ป่วยยาเสพติดที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค (Cronbach's alpha coefficients) ได้ค่าความเที่ยงของการกำกับตนเองเพื่อการเลิกยาเสพติดเท่ากับ 0.87 และความเที่ยงของการสนับสนุนทางสังคมเพื่อการเลิกยาเสพติดเท่ากับ 0.94 ประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยาย หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติสหสัมพันธ์

ของเพียร์สัน ซึ่งสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไป

ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีทั้งหมด 126 คน ส่วนใหญ่มีอายุ 14 – 25 ปี คิดเป็นร้อยละ 61.1 (เฉลี่ย 25.25 ปี) เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 83.3 มีนับถือศาสนาพุทธร้อยละ 49.2 นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 50.8 สถานภาพสมรสโสดร้อยละ 70.6 รายได้ส่วนใหญ่ต่ำกว่า 5,000 – 10,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 35.7 ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างคิดเป็นร้อยละ 30.2 รองลงมานักเรียน/นักศึกษาร้อยละ 19.0 มีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นร้อยละ 34.1 รองลงมาร้อยละ 24.6 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 79.4 ใช้ยาเสพติดครั้งแรก คือ บุหรี่ ร้อยละ 54.0 ใช้ยาเสพติดครั้งแรกเมื่ออายุ 11 – 15 ปี อายุต่ำสุดที่ใช้ยาเสพติด คือ 9 ปี อายุเฉลี่ยที่ใช้ยาเสพติดครั้งแรก คือ 16.25 ปี (SD = 4.47) ร้อยละ 52.4 ใช้ยาเสพติดนาน 1 – 6 ปี ร้อยละ 73.8 มาบำบัดรักษาพยาบาล ร้อยละ 61.1 เข้ารับการรักษาในระบบสมัครใจ มีเพียงร้อยละ 38.9 เข้ารับการรักษาในระบบบังคับบำบัดรักษาตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 และร้อยละ 74.6 กำลังรักษาในระยะฟื้นฟูสมรรถภาพ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 91.3 ความตั้งใจรักษาเพื่อการเลิกยาเสพติด ร้อยละ 56.3 ไม่เคยเข้ารับการรักษามาก่อนเป็นครั้งแรกที่รับการรักษา ร้อยละ 29.4 เคยเข้ารับการรักษาก่อนหนึ่งครั้ง ร้อยละ 55.6 เคยมีประสบการณ์หยุดยาเสพติด ร้อยละ 72.8 มีประสบการณ์หยุดยาเสพติด ได้นาน 1 – 12 เดือน และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลิกยาของกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 84.1 เป็นปัจจัยด้านการสนับสนุนของครอบครัว รองลงมาร้อยละ 67.5 เป็นปัจจัยด้านแรงจูงใจในตนเอง

กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 72.2 มีลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยว ร้อยละ 45.2 มีสัมพันธภาพในครอบครัวรักใคร่สามัคคี ทะเลาะกันบ้าง ร้อยละ 19.0 มีพี่น้องภายในครอบครัวที่ใช้ยาเสพติด ร้อยละ 54.8 มีความเพียงพอของรายได้ในครอบครัว

2. ข้อมูลการกำกับตนเองกับการสนับสนุนของครอบครัว เพื่อการเลิกยาเสพติดของผู้ป่วยยาเสพติด

2.1 การกำกับตนเองเพื่อการเลิกยาเสพติดของผู้ป่วยยาเสพติด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.76$, $SD = 0.54$) เมื่อพิจารณาแต่ละขั้นตอนพบว่า ขั้นตอนการสังเกตตนเองมีการกำกับตนเองในระดับปานกลาง ส่วนขั้นตอนการตัดสินใจ และขั้นตอนการแสดงปฏิกิริยาต่อตนเอง มีการกำกับตนเองในระดับมาก ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) ขั้นตอนการสังเกตตนเอง ($\bar{X} = 2.62$, $SD = 0.70$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าค่าคะแนนของการสังเกตตนเองอยู่ในระดับมากแปดข้อ ส่วนที่เหลืออยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มี

การสังเกตตนเองระดับมาก โดยข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 2 อันดับแรก คือ การเสพยาเสพติด ทำให้การใช้จ่ายเงินสิ้นเปลืองมากขึ้น ($\bar{X} = 3.55$, $SD = 0.78$) และเห็นว่าร่างกายทรุดโทรมลง หลังจากการเสพยาเสพติด ($\bar{X} = 3.08$, $SD = 1.03$) ข้อที่มีการสังเกตตนเองระดับปานกลางที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ การเสพยาเสพติดทำให้จิตใจห่อเหี่ยว ($\bar{X} = 1.83$, $SD = 1.36$)

2) ขั้นตอนการตัดสินใจ ($\bar{X} = 2.85$, $SD = 0.62$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าคะแนนของการตัดสินใจของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ ตั้งใจที่จะดูแลร่างกายให้ดีขึ้นกว่าขณะติดยาเสพติด เพื่อที่จะเลิกยาเสพติด ($\bar{X} = 3.14$, $SD = 0.92$) รองลงมา คือ พยายามมีความรับผิดชอบต่อตนเองเพิ่มมากขึ้นเพื่อที่จะเลิกยาเสพติด ($\bar{X} = 2.98$, $SD = 0.93$) และตั้งใจที่จะดูแลร่างกายให้ดีขึ้นกว่าขณะติดยาเสพติด เพื่อที่จะเลิกยาเสพติด ($\bar{X} = 2.96$, $SD = 1.07$)

3) ขั้นตอนการแสดงปฏิกิริยาต่อตนเอง ($\bar{X} = 2.91$, $SD = 0.69$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าคะแนนของการแสดงปฏิกิริยาต่อตนเองของกลุ่มตัวอย่าง อยู่ในระดับมากสิบสี่ข้อ โดยข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ตั้งใจเพิ่มคุณค่าในตนเองเพื่อให้ได้การยอมรับจากบุคคลอื่นกลับคืนมาโดยการเลิกยาเสพติด ($\bar{X} = 3.04$, $SD = 1.04$) รองลงมา คือ มีการพัฒนาตนเองด้านร่างกาย เช่น รับประทานอาหาร ออกกำลังกายอย่างต่อเนื่องเพื่อไม่ให้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ($\bar{X} = 2.98$, $SD = 0.90$) และ มีจุดมุ่งหมายในชีวิตเป็นเป้าหมายชัดเจนให้มีความมั่นคงขึ้น เพื่อไม่ให้กลับไปเสพยาเสพติดซ้ำอีก ($\bar{X} = 2.95$, $SD = 1.09$)

2.2 การสนับสนุนของครอบครัวเพื่อเลิกยาเสพติดของผู้ป่วยยาเสพติดโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.12$, $SD = 0.55$) และเมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า การสนับสนุนด้านอารมณ์ ด้านการประเมินคุณค่า ด้านข้อมูลข่าวสารและการสนับสนุนด้านทรัพยากรอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) การสนับสนุนด้านอารมณ์ ($\bar{X} = 3.08$, $SD = 0.67$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าคะแนนของการสนับสนุนด้านอารมณ์อยู่ในระดับมากทั้งหมด โดยข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ ครอบครัวมีความเข้าใจและยอมรับการรักษาของท่าน ($\bar{X} = 3.39$, $SD = 0.87$) ดูแลเอาใจใส่ห่วงใยท่านอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 3.28$, $SD = 0.90$) และทำให้รู้สึกอบอุ่น มั่นใจ และปลอดภัย ($\bar{X} = 3.21$, $SD = 0.87$)

2) การสนับสนุนด้านการประเมินคุณค่า ($\bar{X} = 3.22$, $SD = 0.58$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าคะแนนของการสนับสนุนด้านการประเมินคุณค่าอยู่ระดับมากทั้งหมด โดยข้อที่มีการสนับสนุนด้านการประเมินคุณค่าระดับมากสามอันดับแรก คือ ครอบครัวกระตุ้นให้คิดถึงอนาคตในการเลิกยาเสพติด ($\bar{X} = 3.43$, $SD = 0.84$) รองลงมาคือ ครอบครัวเห็นด้วยกับทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อ

ตนเอง เช่น เล่นกีฬา ออกกำลังกายอื่น ๆ ($\bar{X} = 3.34, SD = 0.86$) และครอบครัวเห็นด้วยกับการประพฤติปฏิบัติที่ดีของท่าน ขณะรับการบำบัดรักษา ($\bar{X} = 3.34, SD = 0.73$)

3) การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X} = 2.07, SD = 0.65$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าคะแนนของการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารอยู่ในระดับมากทั้งหมด โดยข้อที่มีการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารระดับมาก 3 อันดับแรก คือ ครอบครัวคอยแนะนำท่านให้หลีกเลี่ยงจากเพื่อนที่ใช้จ่ายฟุ้ง ($\bar{X} = 3.29, SD = 0.91$) รองลงมาคือ คอยให้ข้อมูลเกี่ยวกับงาน อาชีพหรือการเรียน ($\bar{X} = 3.19, SD = 0.86$) และแสวงหาวิธีการที่จะทำให้เลิกยาเสพติดมาแนะนำ ($\bar{X} = 3.17, SD = 0.93$)

4) การสนับสนุนด้านทรัพยากร ($\bar{X} = 3.13, SD = 0.66$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าคะแนนของการสนับสนุนด้านทรัพยากรอยู่ในระดับมากทั้งหมด โดยข้อที่มีการสนับสนุนด้านทรัพยากรระดับมาก 3 อันดับแรก คือ ครอบครัวคอยดูแลเมื่อไม่สบายหรือจำเป็นต้องไปพบแพทย์ ($\bar{X} = 3.33, SD = 0.83$) รองลงมาคือ ยินดีที่จะพามารับการติดตามผลหลังการบำบัดรักษา ($\bar{X} = 3.30, SD = 0.86$) และช่วยเหลือสนับสนุนให้มียานทำเมื่อกลับออกไป ($\bar{X} = 3.24, SD = 0.87$)

2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนของครอบครัวกับการกำกับตนเอง เพื่อการเลิกยาเสพติด เมื่อพิจารณาพบว่า การสนับสนุนของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการกำกับตนเองเพื่อการเลิกยาเสพติด โดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 ส่วนรายด้านของการสนับสนุนทางสังคม รายขั้นตอนของการกำกับตนเองพบว่า การสนับสนุนด้านอารมณ์ ด้านการประเมินคุณค่า ด้านข้อมูลข่าวสารและด้านทรัพยากร มีความสัมพันธ์กับการสังเกตตนเอง การตัดสินใจและการแสดงปฏิกิริยาต่อตนเองในการเลิกยาเสพติดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัย พบว่ากลุ่มตัวอย่างได้การสนับสนุนของครอบครัวเพื่อเลิกยาเสพติดส่วนใหญ่เป็นการสนับสนุนของบุคคลภายในครอบครัว ดังนั้นการมีส่วนร่วมในการบำบัดรักษา ยาเสพติดจึงจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว โดยเฉพาะทางด้านอารมณ์ ด้านการประเมินคุณค่าด้านข้อมูลข่าวสารและด้านทรัพยากร

การกำกับตนเองขั้นตอนการสังเกตตนเองอยู่ในระดับปานกลาง จึงควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการสังเกตตนเองของผู้ป่วยจากครอบครัวและผู้บำบัดให้มากขึ้น ในการสังเกตหรือเรียนรู้ตนเองจากการเสพยาหรือติดยาเสพติด เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจ และการแสดงปฏิกิริยาต่อตนเองในการเลิกยาเสพติดได้มากยิ่งขึ้น จะได้สอดคล้องกับการกำกับตนเองเพื่อเลิกยาเสพติดของผู้ป่วยเองในระยะยาวต่อไป

การสนับสนุนของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการกำกับตนเองเพื่อการเลิกยาเสพติด ดังนั้น การสนับสนุนของครอบครัว ให้การสนับสนุนด้านอารมณ์ ด้านการประเมินคุณค่า ด้านข้อมูล ข่าวสาร และด้านทรัพยากรอย่างต่อเนื่องตลอดการรักษาและหลังการรักษา มีความสัมพันธ์กับสังเกตตนเองการตัดสินใจและการแสดงปฏิกิริยาต่อตนเองในการเลิกยาเสพติดตลอดไปอย่างมีนัยสำคัญ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาถึงความสัมพันธ์ของการกำกับตนเองและการสนับสนุนของครอบครัวเพื่อการเลิกยาเสพติด กับผลของการเลิกยาเสพติดของผู้ป่วยยาเสพติด และตัวแปรอื่นๆ เช่น อายุ เพศ ระยะเวลาการใช้ ประเภทของยาเสพติด และสัมพันธภาพในครอบครัว
2. ควรศึกษาการกำกับตนเองเพื่อเลิกยาเสพติดของผู้ป่วยแต่ละขั้นตอนของการรักษา ยาเสพติดและขณะอยู่ในสังคมหลังการรักษา
3. ควรศึกษาเปรียบเทียบการกำกับตนเองและการสนับสนุนของครอบครัวเพื่อเลิกยาเสพติดในระบบต่างๆ เช่น ระบบสมัครใจ ระบบบังคับรักษา และระบบต้องโทษ
4. ควรขยายผลการศึกษาในเรื่องบทบาทของครอบครัวที่สนับสนุนบุตรให้เลิกยาได้สำเร็จหลังระยะติดตามผล
5. ควรมีการศึกษารูปแบบ วิธีการกำกับตนเองและการสนับสนุนของครอบครัวเพื่อการเลิกยาเสพติดของผู้ป่วยยาเสพติด